

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

з дисципліни

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА І МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН»

рівень вищої освіти другий (магістерський)

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітня програма – «Міжнародні економічні відносини»

вид дисципліни обов'язкова

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладачі: д. е. н., професор Гончаренко В. В., ст. викл. Касьян С. А.

1. Навчальний контент:

1.1. Розширений план лекцій

Тема 1. Світовий відтворювальний процес, його складові та проблеми розвитку

1. Структура відтворювального процесу, питання пропорційності розвитку. Тенденції.
2. Проблеми асиметрії.
3. Суб'єкти світового господарства та міжнародних економічних відносин.
4. Генетичні та структурні зв'язки МЄВ.
5. Інтернаціоналізація господарської діяльності та економічна інтеграція. Сутність, тенденції, проблеми, перспективи.
6. Циклічність у розвитку світової економіки, її теоретичне підґрунтя.

Тема 2. «Центр» і «периферія»: проблема взаємовідносин та акомодациї

1. Світ-системна концепція.
2. Сучасна типологія країн світу. Особливості їх розвитку та конкурентоспроможності в умовах глобалізації.
3. Проблема взаємовідносин та акомодациї країн «Центру» і «Периферії».
4. Теорія «периферійної економіки» та її віддзеркалення в особливостях сучасного розвитку країн, що розвиваються.
5. Асиметрія у світовому виробництві.
6. Проблема стратифікації доходів.
7. Концепція нового міжнародного економічного порядку.
8. Проблеми її втілення в систему світогосподарських процесів та міжнародних відносин.

Тема 3. Світогосподарські процеси в контексті проблем, які викликаються глобалізацією

1. Світогосподарські процеси: сутність, склад.
2. Зростання ролі та значення ТНК та ППІ.
3. Проблема нерівномірності у розвитку галузей світової економіки.
4. Деіндустріалізація національних економік, її причини.
5. Промислові революції та науково-технічний прогрес: їхні позитивні та негативні наслідки.
6. ВЕФ про нову індустріальну революцію та її наслідки.
7. Проблема безробіття та міграції населення.
8. Сучасні тенденції у міжнародному поділі праці.
9. Концепція сталого соціально-економічного розвитку: проблеми реалізації.

Тема 4. Актуальні проблеми світового господарства на сучасній стадії його розвитку

1. Розвиток світового господарства крізь призму положень «меж зростання» згідно з доповідями вчених «Римського клубу».
2. Проблема вичерпання мінерально-сировинних ресурсів.
3. Проблема енергетичної безпеки.
4. Зростаюча роль водного фактору.
5. Проблема земельних ресурсів і забезпечення продовольчої безпеки людства.
6. Проблеми ефективного використання НТП та запобігання його негативним наслідкам.

Тема 5. Сучасні виклики МЄВ та шляхи їх подолання

1. Структура МЄВ і сучасні тенденції їх розвитку.
2. Інтеграційні процеси та чинники, що їх зумовлюють.
3. Особливості та проблеми розвитку МЄВ у сучасних умовах глобального світу.

4. Проблеми сучасної міжнародної торгівлі в умовах загострення політичної конфронтації між країнами світу. Її економічні та політичні чинники.
5. Роль та значення СОТ в сучасних умовах функціонування світового ринку.
6. Ножиці цін.
7. Проблема міжнародної міграції.
8. «Водні війни» ХХІ століття як особливий об'єкт дипломатичної уваги в сучасних міжнародних відносинах.
9. Шляхи подолання сучасних викликів у МЕВ.

Тема 6. Розвиток «третього сектора» і підприємств «соціальної економіки» у світовому господарстві

1. Поняття «третього сектора» і його відмінність від державного та приватного секторів економіки. Неприбуткова природа організацій «третього сектора».
2. Структура «третього сектора»: кооперативи, асоціації, товариства взаємодопомоги, фонди, соціальні підприємства.
3. Сучасні концепції «соціальної економіки» і «третього сектора».
4. Розвиток організацій «соціальної економіки» в країнах ЄС.
5. Проблеми розвитку «третього сектора» і організацій «соціальної економіки» в Україні.
6. Вплив «третього сектора» на розвиток світового господарства і міжнародних економічних відносин.

Тема 7. Україна в системі сучасних економічних викликів

1. Глобальні виклики сучасності.
2. Сукупний економічний потенціал України: стан та перспективи його використання.
3. Інноваційна модель і економічний розвиток України.
4. Кластери, альянси, мережі як драйвер підйому продуктивних сил країни.
5. Внутрішні та зовнішні чинники та їхня роль у розвитку національної економіки України.
6. Значення євроінтеграційного спрямування для майбутнього країни.

2. Плани практичних (семінарських) занять, завдання для лабораторних робіт, самостійної роботи:

Тема семінарського заняття: Світовий відтворювальний процес, його складові та проблеми розвитку

Підготовка презентацій студентами за обраними темами:

1. Структура відтворювального процесу.
2. Економічний зміст МЕВ за фазами відтворювального процесу. Закони економічного розвитку.
3. Циклічність у розвитку світової економіки. Матмодель економічної рівноваги. Пропорції, що забезпечують економічну рівновагу.
4. Хвилеподібність Циклічність у розвитку світової економіки.
5. Вчені про циклічність розвитку світової економіки.

Тема семінарського заняття: «Центр» і «периферія»: проблема взаємовідносин та акомодатії

Підготовка презентацій студентами за обраними темами:

1. Світ-системна концепція.
2. Сучасна типологія країн світу та проблема взаємовідносин країн «Центру» і «Периферії». Особливості їх розвитку та конкурентоспроможності в умовах глобалізації.

3. Теорія «периферійної економіки» та її віддзеркалення в особливостях сучасного розвитку країн, що розвиваються.

Тема семінарського заняття: «Центр» і «периферія»: проблема взаємовідносин та акомодатії

Підготовка презентацій студентами за обраними темами:

4. Асиметрія у світовому виробництві.
5. Проблема стратифікації доходів.
6. Концепція нового міжнародного економічного порядку. Проблеми її втілення в систему світогосподарських процесів та міжнародних відносин.

Тема семінарського заняття: Світогосподарські процеси в контексті проблем, які викликаються глобалізацією

Підготовка презентацій студентами за обраними темами:

1. Світогосподарські процеси: сутність, склад. Зростання ролі та значення ТНК та ППШ.
2. Проблема нерівномірності у розвитку галузей світової економіки.
3. Деіндустріалізація національних економік, її причини.
4. Промислові революції та науково-технічний прогрес: їхні позитивні та негативні наслідки. ВЕФ про нову індустріальну революцію та її наслідки.
5. Проблема безробіття та міграції населення. Сучасні тенденції у міжнародному поділі праці.
6. Концепція сталого соціально-економічного розвитку: проблеми реалізації.

Тема семінарського заняття: Актуальні проблеми світового господарства на сучасній стадії його розвитку

Підготовка презентацій студентами за обраними темами:

1. Розвиток світового господарства крізь призму положень «меж зростання» згідно з доповідями вчених «Римського клубу».
2. Проблема вичерпання мінерально-сировинних ресурсів.
3. Проблема енергетичної безпеки.
4. Зростаюча роль водного фактору.
5. Проблема земельних ресурсів і забезпечення продовольчої безпеки людства.
6. Проблеми ефективного використання НТП та запобігання його негативним наслідкам.

Тема семінарського заняття: Сучасні виклики МЕВ та шляхи їх подолання

Підготовка презентацій студентами за обраними темами:

1. Структура МЕВ і сучасні тенденції їх розвитку. Інтеграційні процеси та чинники, що їх зумовлюють.
2. Особливості та проблеми розвитку МЕВ у сучасних умовах глобального світу.
3. Проблеми сучасної міжнародної торгівлі в умовах загострення політичної конфронтації між країнами світу. Її економічні та політичні чинники. Роль та значення СОТ в сучасних умовах функціонування світового ринку. Ножиці цін.
4. Проблема міжнародної міграції.
5. «Водні війни» ХХІ століття як особливий об'єкт дипломатичної уваги в сучасних міжнародних відносинах.
6. Шляхи подолання сучасних викликів у МЕВ.

Тема семінарського заняття: Розвиток «третього сектору» і підприємств «соціальної економіки» у світовому господарстві

Підготовка презентацій студентами за обраними темами:

Проаналізувати державну політику підтримки розвитку «третього сектору» в окремих країнах ЄС (на вибір) за темою «Розвиток «третього сектору» і підприємств «соціальної економіки» у світовому господарстві».

Тема семінарського заняття: Україна в системі сучасних економічних викликів

Підготовка презентацій студентами за обраними темами:

1. Глобальні виклики сучасності.
2. Сукупний економічний потенціал України стан та перспективи його використання.
3. Інноваційна модель і економічний розвиток України.
4. Кластери, альянси, мережі як драйвер підйому продуктивних сил країни.
5. Внутрішні та зовнішні чинники та їхня роль у розвитку національної економіки України.
6. Значення євроінтеграційного спрямування для майбутнього країни.

Рекомендована література до підготовки семінарських занять та самостійної роботи

1. **Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин** : методичні рекомендації до виконання курсової роботи (для студентів спеціальності «Міжнародні економічні відносини»; другий (магістерський) рівень вищої освіти) / уклад. : А. П. Голіков, С. А. Касьян, П. О. Черномаз. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – 32 с.
2. Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин : колективна монографія / за ред. О. В. Баула, Т. М. Вісина, В. В. Вісин та ін. Луцьк : Вежа Друк, 2017. 317 с.
3. Амеліна І. В., Попова Т. Л., Владимиров С. В. Міжнародні економічні відносини. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 256 с.
4. Глобалізація та регіоналізація як вектори розвитку міжнародних економічних відносин : колективна монографія / за ред. О. А. Довгаль, Н. А. Казакова. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 540 с.
5. Глобальні проблеми сучасності : підручник / за ред. В. С. Бакірова (голова), А. П. Голікова, О. А. Довгаль, В. А. Пересадько, В. І. Сідорова. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 632 с.
6. Голіков А. П. Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2009. 222 с.
7. Голиков А. П., Черномаз П. О. Международные экономические термины : словарь-справочник. К. : Центр учебной литературы, 2008. 376 с.
8. Економічна глобалізація : підручник / за ред. А. С. Філіпенка. К. : Київський університет, 2009. 543 с.
9. Зінчук Т., Горбачева І., Ковальчук О. Міжнародні економічні відносини та зовнішньоекономічна діяльність : навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 512 с.
10. Зовнішня торгівля України: XXI ст. : монографія / за ред. А. А. Мазаракі. К.: КНТЕУ, 2016. 700 с.
11. Зони вільної торгівлі на початку XXI століття : монографія / за ред. О. І. Шниркова, В. І. Муравйова. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013. 399 с.
12. Касьян С. А. **Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин: дистанційний курс.** // Навчально-методична праця. - Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020-2021. Режим доступу: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=3307>
13. Козак Ю. Г., Спорек Т., Заєць М. А. Міжнародні економічні відносини : запитання та

- відповіді : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2017. 332 с.
14. Куцик П. О., Ковтун О. І., Башнянин Г. І. Глобальна економіка : принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку : монографія. Львів : Видавництво ЛКА, 2015. 594 с.
  15. Міжнародні економічні відносини / за ред. Ю. Козака. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 400 с.
  16. Міжнародні економічні відносини: практикум : навч. посібник / за ред. О. І. Шниркова. Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2017. 183 с.
  17. Міжнародні економічні відносини : підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 464 с.
  18. Міжнародні економічні відносини : підручник / за ред. І. М. Школи. 2-ге вид., перероб. і доп. Чернівці: Книги – ХХІ, 2007. 544 с.
  19. Міжнародні економічні відносини та менеджмент в умовах посилення глобалізаційних процесів : навч. посібник / за ред. С. М. Шкарлета, М. П. Бутка. К.: Центр учбової літератури, 2016. 527 с.
  20. Проблеми розвитку третього сектора та соціально-орієнтованої економіки в Україні і світі : збірник наукових праць учасників Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції 30 березня 2021 року. Полтава-Харків, ПДАА, ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2021. 145 с.
  21. Резнікова Н. Економічна незалежність країн в умовах глобальних трансформацій. К. : Аграр Медіа Груп, 2018. 460 с.
  22. Світова економіка : підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 268 с.
  23. Світова економіка : підручник / за ред. О. І. Шниркова, В. І. Мазуренка, О. І. Рогача. К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. 616 с.
  24. Світове господарство і міжнародні економічні відносини [Електронний ресурс] : навчальний посібник / С. В. Бестужева, В. А. Вовк, В. О. Козуб та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора Т. В. Шталь. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 239 с.
  25. Філіпенко А. С. Глобальні форми економічного розвитку : історія і сучасність. К. : Знання, 2007. 670 с.
  26. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини : теорія : підручник. К. : Либідь, 2008. 408 с.

3. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт, передбачених навчальним планом, післятестастаційного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни:

3.1. Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин : методичні рекомендації до виконання **курсвої роботи** (для студентів спеціальності «Міжнародні економічні відносини»; другий (магістерський) рівень вищої освіти) / уклад. : **А. П. Голіков, С. А. Касьян, П. О. Черномаз.** – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – 32 с. Режим доступу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/14305>

3.2. Задачі

Визначити – чи є спеціалізація країн на світовому ринку продовольчої

продукції

Країни	Експорт, % від світового	Населення, млн чол
Китай	3,9	1370
США	13	320
Бразилія	7,8	204
Франція	7,5	64,5
Німеччина	5,3	82

4. Завдання семестрових екзаменів:

Питання до екзамену

«Актуальні проблеми світового господарства та МЕВ»

1. Аутосорсинг та офшорінг у міжнародному поділі праці.
2. Виробнича складова світового відтворювального процесу та сучасні тенденції у його розвитку.
3. Відтворювальний процес: його складові, тенденції в структурних змінах.
4. Географічний поділ праці як складова світогосподарських процесів: сучасні тенденції, нові форми.
5. Глобалізація й регіоналізація, взаємозв'язок та протиріччя
6. Глобалізація: визначення, проблеми, що викликаються глобалізацією.
7. Глобальні виклики світовій економіці й людству за версією ВЕФ.
8. Головні тенденції в МЕВ за умов глобалізації.
9. До «третього сектора» в країнах ЄС відносяться кооперативи, товариства взаємодопомоги, асоціації, фонди, соціальні підприємства. Дайте коротку характеристику цих організацій.
10. Економічна рівновага, її математична інтерпретація.
11. Етапи розвитку конкурентоспроможності. До якого етапу можна віднести сучасний стан конкурентоспроможності України?
12. Закони розвитку світового господарства та наслідки їх дії.
13. Концепція «сталого розвитку». Сутність, причини її складання.
14. Концепція нового міжнародного економічного порядку. Основні принципи. Перспективи реалізації.
15. МЕВ у фазах відтворювального процесу.
16. Найважливіші чинники конкурентоспроможності країн світу за версією ВЕФ.
17. Поняття «третього сектора» і його відмінність від державного та приватного секторів економіки.
18. Причини економічних криз.
19. Проблема асиметрії у світовому виробництві та розвитку країн світу.

20. Проблема глобального безробіття, міграції та руху трудових ресурсів.
21. Проблема пропорцій у розвитку і функціонуванні світового господарства.
22. Проблеми нерівномірності у розвитку галузей світової економіки та її наслідки.
23. Проблеми соціально-економічного розвитку країн «периферії».
24. Провідні вітчизняні вчені та їх внесок у вивчення розвитку світового господарства та МЕВ.
25. Прогноз розвитку світової економіки й тенденції у світовому виробництві та МЕВ.
26. Промислові революції у світовій економіці та її наслідки.
27. Світова економічна система та її структура.
28. Світ-системна концепція.
29. Стратифікація доходів та якості життя.
30. Сучасна типологія країн світу. Їх розподіл між «центром» і «периферією».
31. Сучасні тенденції у розвитку виробничої складової світового відтворювального процесу.
32. Теорія «периферійної економіки»: основні положення. Її віддзеркалення у міжнародних економічних відносинах.
33. ТНК і їх роль у розвитку сучасного світового господарства й МЕВ.
34. Третя промислова революція та головні її риси.
35. Характерні риси сучасного стану країн «периферії».
36. Цикли економічного розвитку світового господарства.
37. Циклічність економічного розвитку й економічні кризи.
38. Четверта промислова революція, її зміст за версією ВЕФ та її можливі наслідки.
39. Чим викликаний масовий розвиток кооперативів у світовому господарстві і як участь в кооперативах покращує життя населення у світі?
40. Чому суб'єкти «третього сектора» і «соціальної економіки» (кооперативи, товариства взаємодопомоги, асоціації, фонди, соціальні підприємства) відносяться до неприбуткових організацій в ЄС та інших країнах?

Приклади тестових завдань

1. Один із засновників теорії світ-системної концепції:
А) П. Кругман   Б) В. Леонт'єв   В) І. Валлерстайн   Г) У. Айзард
2. Проблема асиметрії у світовій економіці:
А) «Центр» (20 % населення світу) контролює 80% світового виробництва
Б) «Центр» (20 % населення світу) контролює 70% світового виробництва
В) «Центр» (20 % населення світу) контролює 60% світового виробництва
Г) «Центр» (20 % населення світу) контролює 50% світового виробництва

3. На сучасному етапі глобалізації ТНК створюється:

- А) 20 % новітніх технологій;   Б) 40 % новітніх технологій;
В) 50 % новітніх технологій;   Г) 80 % новітніх технологій.